

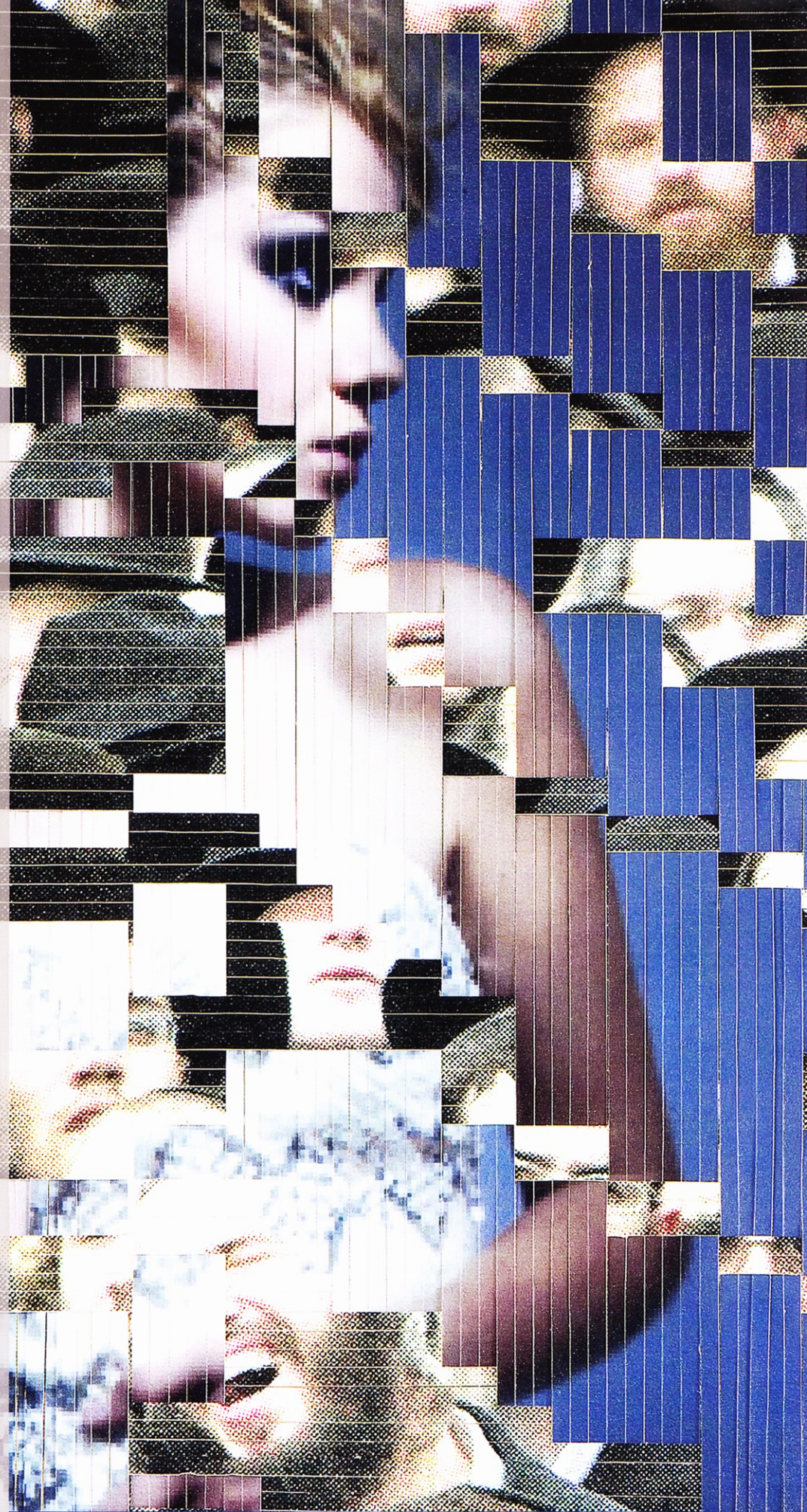
jaargang 25

november 2014

nummer 4

WEEFNET

Nr.
100

Barbara Broekman
Tapijt

Marloes Jongen
Japan

Eeuwigdurende strijd tegen vergankelijkheid

door Selma Sindram, foto's van ICAT

Vlak achter het monumentale stoomgemaal Cruquius, waarmee in de 19e eeuw op indrukwekkende wijze de Haarlemmermeer werd drooggelegd, ligt een enorm complex met werkplaatsen voor mensen met een beperking, Paswerk Bedrijven. Op dat terrein huist het niet minder indrukwekkende Textielrestauratieatelier ICAT. De letters staan voor Independent Conservering Atelier Textiel BV. De naam is een knipoog naar de reserveringstechniek ikat. Het atelier heeft al een lange geschiedenis, maar als ICAT bestaat het sinds 1 januari 2005.

In 1940 gaf de Gemeente Haarlem opdracht het zwaar gehavende tapijt De Val van Damiate uit 1629 te laten restaureren. In het leegstaande Frans Hals Museum in Haarlem werd een restauratieatelier ingericht. Acht jaar later verhuisde deze 'Werkplaats tot Herstel van Antiek Textiel' naar het Leidseplein in Haarlem. In de jaren die volgden werden grote projecten uitgevoerd, onder andere de restauratie van de zes Zeeuwse wandtapijten, die de Zeeslagen uit de Tachtigjarige Oorlog voorstellen. Over deze tapijten leest u meer op pag 24.

In het atelier restaureerde, ontwierp en weefde men jarenlang vele wandtapijten, waarvan sommige inmiddels ook alweer gerestaureerd zijn door ICAT.

Vanaf 1965 werden de activiteiten uitgebreid naar conservering en restauratie van allerlei textiele objecten, zoals vlaggen en vaandels, kerkelijk textiel, merklappen, kostuums en vloertapijten.

Het atelier heeft sinds zijn oprichting altijd voor een deel gewerkt met werknemers uit de sociale werkvoorziening. Daarom nam Paswerk Bedrijven in 2002 het atelier onder zijn hoede. Het restauratieatelier verhuisde naar Cruquius, waar in het Paswerkcomplex een speciaal, aan alle eisen voldoende, atelier werd gebouwd.

We ontmoeten Sadegh Memarian, zijn vrouw Machteld Plenckers en Olga van Boetzelaer in dit atelier. Sadegh kwam in 1994 naar Nederland vanuit Iran, waar hij vanaf zijn veertiende jaar zijn vader hielp met de restauratie van tapijten. Hij ontvluchtte Iran met in zijn broekzak twee haakjes om te knopen en te weven, twee scharen, twee priemen, een tang om de wol in het tapijt te kunnen steken en een zware metalen kam om nieuwe knopen aan te slaan. Hij had geleerd dat een tapijtmaker nooit zonder zijn gereedschap vertrekt, zelfs niet als hij vluchten moet.

Eenmaal in Nederland, moest hij zes jaar wachten op een verblijfsvergunning. Zodra hij deze had ging hij aan het werk bij bovengenoemd atelier, dat helaas door bezuinigingsmaatregelen in 2004 met sluiting werd bedreigd. Sadegh en zijn vrouw besloten daarop het atelier voort te zetten als zelfstandige BV en gebruik te blijven maken van de ruimte bij Paswerk. Zo bleef het atelier, met zijn rijke

geschiedenis en met zijn uitgebreide archief van alle, vanaf 1940 uitgevoerde restauraties, bestaan.

De meest uiteenlopende objecten worden hier behandeld, zoals grote wand- en vloertapijten, wandbespanningen, maar ook kleine hoedjes, waaiers, merklappen en de enorme Koninklijke traploper van Paleis 't Loo. Kortom, historisch en cultureel belangrijke objecten, maar ook dierbare, persoonlijke voorwerpen.

Zodra een object binnen komt, wordt het goed ingepakt en 14 dagen in een enorme vriezer gelegd. Bij min 21°C sterven insecten, maar geen schimmels. In de speciale wasruimte met geavanceerd afzuigsysteem kan men zo nodig met chemicaliën de schimmels bewerken en het object verder reinigen.

Ieder restauratie- en conserveringstraject, groot of klein, begint met een grondige inspectie van het object. In overleg met de klant wordt een behandelplan gemaakt. Het gehele proces wordt minutieus gedocumenteerd met foto's en beschrijvingen, die ze zelf archiveren en meegeven aan de eigenaar.

Dat hun werk allerminst saai is, blijkt uit hun verhalen en de foto's in verschillende publicaties die we te zien krijgen. Het komt vaak voor dat het onmogelijk of niet wenselijk is om textielobjecten te verplaatsen naar het atelier, dan wordt de gehele behandeling ter plekke uitgevoerd en zo komen ze in paleizen en kastelen en zijn ze nu bijvoorbeeld betrokken bij de restauratiewerkzaamheden van Huis ten Bosch.

De medewerkers van het atelier moeten vaak zeer creatief zijn in hun oplossingen. Zo zijn de zes tapijten van Chris de Moor, die ze in opdracht van de provincie Noord-Holland restaureren, zodanig verkleurd, dat besloten is de tapijten volledig te keren. Dus alle aan- en afhechtingsdraadjes worden losgemaakt en naar de andere kant weggewerkt. De kleden komen daarna 'in spiegelbeeld' terug in het Paviljoen Welgelegen te Haarlem.

Van links naar rechts: voor, tijdens en na de restauratie

Soms is een stuk dermate oud en versleten, dat er geen andere oplossing is dan de resterende delen vast te lijmen. Dan gaat er een dun laagje reversibele thermoplastische lijm op een flinterdun, in de juiste kleur geverfde, zijden crepeline, dat op het textiel wordt aangebracht. Meerdere lagen textiel op elkaar, zoals bij vaandels, worden onder druk met een oplosmiddel bewerkt waardoor de lagen weer hechten.

De meeste kleden worden geconserveerd. Hierbij worden oude lelijke herstelwerkzaamheden verwijderd en wordt het object op een steunweefsel genaaid. Op te zeer beschadigde plaatsen komen extra lapjes stof, geverfd in de betreffende kleur. Maar soms is het toch nodig een hoek van bijvoorbeeld een vloerkleed, opnieuw te weven. Sadegh draait er zijn hand niet voor om.

Sadegh laat ons het atelier zien. Ladekasten vol met klosjes oude zijden, wollen en katoenen draden in vele tientallen tinten. Sommige garens zijn al vijftig jaar oud en dat is ook de bedoeling. Oud textiel herstellen met nieuw garen is niet verstandig, want hoe verkleurt dat garen?

Verder kasten vol wol, naar land en soort gesorteerd. Een kleed uit Marokko herstel je met garens uit dat land....

Sadegh heeft een zwak voor geweven tassen en kelims. Zouttassen uit het Midden-Oosten, handtassen die met lussen vastgezet worden, zadeltassen, teveel om op te noemen. De diverse kelims liggen in het enorme, klimaat gecontroleerde depot. Op mijn vraag of hij ze gaat verkopen, lacht hij verlegen. "Ik houd zo van deze dingen, kan ze niet laten liggen op markten en beurzen, de wol vasthouden maakt mij altijd blij, wat ik ermee ga doen weet ik nog niet!"

Nieuwe kleden ontwerpen en weven gebeurt niet meer in het atelier. Sadegh weeft soms wel thuis, met dunne zijde heeft hij een politieke omwenteling in zijn land verwerkt in een prachtig weefwerk.

<http://www.icattextielrestauratie.nl>

Voor

Tijdens

Na

Sadegh

Na restauratie

De restauratie van de wandtapijtenserie 'Chris de Moor' in Paviljoen Welgelegen te Haarlem

Van links naar rechts: voor en na conservatie

